



FUNKCINIŲ VALSTYBĖS IŠLAIDŲ ELEMENTŲ EKONOMINĖS STRUKTŪROS ĮTAKA ŠALIES EKONOMINIAM AUGIMUI

Gerda Žigienė, Anastasija Liubimova

Vilniaus universitetas

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjama, kodėl yra svarbi ne tik funkcinė valstybės išlaidų klasifikacija, bet ir ekonominė. Pastaruoju metu daug dėmesio yra skiriama valstybės išlaidų struktūros analizei. Pagal funkcinę klasifikaciją valstybės išlaidos yra skirstomos į produktyvias ir neproduktyvias. Išlaidų produktyvumas pasižymi šalies ekonominio augimo skatinimu. Pasitelkiant kryžminę (ekonominė-funkcinė) klasifikaciją, galima nustatyti, koks yra tam tikro funkcinio valstybės išlaidų elemento produktyvumo / neproduktyvumo lygis. Tam reikia apibrėžti kiekvieno ekonominio valstybės išlaidų elemento galimą poveikį šalies ekonominiam augimui, tuomet ekonominius valstybės išlaidų elementus galima suskirstyti pagal produktyvumo požymį į produktyvias, neutralias ir neproduktyvias. Remiantis valstybės išlaidų skirstymu pagal funkcinę klasifikaciją į produktyvias ir neproduktyvias bei valstybės išlaidų skirstymu pagal ekonominę klasifikaciją į produktyvias, neutralias ir neproduktyvias, nustatomi funkcinio valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygiai.

Analizuojant neproduktyvių funkcinio valstybės išlaidų elementų neproduktyvumo lygius, buvo pastebėta, kad labiausiai neproduktyvūs pagal eilę yra tokie funkciniai valstybės išlaidų elementai kaip „socialinė apsauga“, „bendros valstybės paslaugos“, „poilsis, kultūra ir religija“. Analizuojant produktyvių funkcinio valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygius, buvo pastebėta, kad jie nėra labai produktyvūs, jeigu juos vertinti tik pagal ekonominių požymių produktyvias išlaidas. Jeigu daryti prielaidą, kad produktyvumo lygis susideda iš produktyvių ir neutralių išlaidų, tuomet labiausiai produktyvūs pagal eilę yra tokie funkciniai valstybės išlaidų elementai kaip „būstas ir komunalinis ūkis“, „sveikatos apsauga“, „aplinkos apsauga“, „ekonomika“. Tokie elementai kaip „gynyba“, „viešojo tvarka ir visuomenės apsauga“ bei „švietimas“ pasižymi aukštais neproduktyvumo lygiais, nors teoriškai yra išskiriami kaip produktyvūs valstybės išlaidų elementai. Ankstesniame moksliniame darbe buvo nustatyti neigiami koreliaciniai ryšiai tarp BVP pokyčio ir tokių elementų kaip „viešojo tvarka“ ir „švietimas“ pokyčių. Nustačius šių funkcinio valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygius, suprantama, kodėl buvo pastebėtas toks neigiamas ryšys. Apie tokį elementą kaip „gynyba“ konkrečių išvadų padaryti negalima.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: valstybės išlaidos, funkcinė klasifikacija, ekonominė klasifikacija, produktyvios išlaidos, neproduktyvios išlaidos, šalies ekonominis augimas.

Įvadas

Mokslinėje literatūroje plačiai nagrinėjama valstybės išlaidų apimtys svarba šalies ekonominiam augimui (Mitchell 2005, Nužė 2008). Pastaruoju metu pradedama skirti dėmesio ir valstybės išlaidų struktūrai (Gray 2007, Греков 2009, Ferreira ir kt. 2009), tačiau nagrinėjant valstybės išlaidų struktūrą, akcentuojama tikrai funkcinė valstybės išlaidų klasifikacija. Šio straipsnio naujumas pasireiškia per valstybės išlaidų struktūros analizę, nes pasitelkiama ne tik funkcinė, bet ir ekonominė klasifikacija. Pagal funkcinę valstybės išlaidų klasifikaciją yra išskiriamos produktyvios ir neproduktyvios išlaidos, t.y. išlaidos, skatinančios šalies ekonominį augimą, ir neskatinančios. Problema yra ta, kad nėra išnagrinėti funkcinio valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygiai. Teiginys, kad tam tikras funkcinis valstybės išlaidų elementas yra neproduktyvus, yra labai abstraktus, o nustačius, koks šio elemento neproduktyvumo lygis suteiktų išsamesnę informaciją. Šiame straipsnyje tai bandoma atlikti, pasinaudojant ekonomine valstybės išlaidų klasifikacija.

Tyrimo objektas: valstybės išlaidų struktūra.

Tyrimo tikslas: remiantis ekonomine valstybės išlaidų klasifikacija, nustatyti funkcinio valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygius.

Tyrimo uždaviniai:

Apibrėžti funkcinės ir ekonominės valstybės išlaidų klasifikacijos svarbą.

Išanalizuoti ekonominių valstybės išlaidų elementų galimą poveikį šalies ekonominiam augimui ir suskirstyti šiuos elementus pagal produktyvumo požymį.

Remiantis atliktu ekonominių valstybės išlaidų elementų skirstymu pagal produktyvumo požymį bei statistiniais duomenimis, nustatyti funkcinio valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygius.

Tyrimo metodai: sisteminė literatūros šaltinių analizė, sintezė, apibendrinimas, aprašomoji statistika.

Valstybės išlaidų klasifikacijos svarba

Pasak B.H.Potter ir J.Diamond (1999), idealiau atveju valstybės išlaidos turėtų būti skirstomos pagal keturias klasifikacijas:

- pagal administracinę atsakomybę (ministerijos, departamentai ir kitos institucijos, kurios patiria išlaidas);
- pagal ekonomines kategorijas (ekonominė klasifikacija, kurią apibrėžia valstybės finansinės statistikos standartai);
- pagal funkcijas (funkcinė klasifikacija (COFOG), kurią apibrėžia Jungtinės Tautos);
- pagal programas (pagal suformuotos politikos tikslus ir uždavinius).

Tačiau, anot B.H.Potter ir J.Diamond (1999), praktikoje toks valstybės išlaidų skirstymas pagal visas keturias klasifikacijas yra taikomas pagrįste tik išsivysčiusiose šalyse. Teigiama, kad kitose šalyse galima

atrasti nebent pirmas tris klasifikacijas. Be to, mažiau išsivysčiusiose šalyse valstybės išlaidų klasifikacija gali būti ekonominės ir funkcinės klasifikacijų kratinys (tiesiog į vieną klasifikaciją yra netinkamai įtraukiamos išlaidos, turinčios ekonominės ir funkcinės klasifikacijos požymius, pvz., išlaidos gynybai (išlaidos tam tikrai funkcijai atlikti) ir subsidijų išlaidos (ekonominio pobūdžio išlaidos) gali būti įtraukiamos į vieną skirstymą). Tokiu būdu, norint paversti turimus duomenis į nuoseklią logišką informaciją, reikėtų atlikti didžiulį darbą.

Pasak C.N.Sudersanan ir kt. (2008), valstybės išlaidos gali būti skirstomos pagal tokias klasifikacijas:

- Funkcinė klasifikacija;
- Ekonominė klasifikacija;
- Kryžminė klasifikacija.

Valstybės išlaidų klasifikacija yra glaudžiai susijusi su valstybės tikslais: ekonominiu augimu, finansine kontrole, kainų stabilumu ir t.t. Pavyzdžiui, ekonominė valstybės išlaidų klasifikacija padeda nustatyti ekonominių išteklių pasiskirstymą tarp įvairių ekonominės veiklos rūšių ir šių išteklių poveikį šalies ekonominiam augimui. Kryžminė išlaidų klasifikacija (t.y. funkcinė-ekonominė klasifikacija) padeda nustatyti išlaidas, skirtas vartojimui, ir išlaidas, skirtas ne vartojimui. Tokiu būdu kiekviena valstybės išlaidų klasifikacija tarnauja tam tikram valstybės tikslui (finansinei kontrolei, ekonominiam augimui, kainų stabilumui ir t.t.) (Sudersanan ir kt. 2008).

Funkcinė klasifikacija. Funkcinė valstybės išlaidų klasifikacija – tai biudžeto išlaidų grupavimas, parodantis finansų panaudojimą, atliekant pagrindines valstybės funkcijas (valstybės valdymas, vidinės ir išorinės tvarkos bei apsaugos palaikymas, tarptautinė veikla, mokslo-technologinio progreso skatinimas, socialinis, ekonominis ir kultūrinis vystymasis ir t.t.) (Степанов 2006).

Pagal funkcinę klasifikaciją valstybės išlaidos yra skirstomos į tris pagrindines grupes, o kiekviena iš grupių dar skirstoma į pogrupius:

- Išlaidos ekonomikai:
- Ekonomika;
- Būstas ir komunalinis ūkis;
- Išlaidos socialinei sferai;
- Švietimas;
- Sveikatos apsauga;
- Socialinė apsauga;
- Poilsis, kultūra ir religija;
- Išlaidos kitoms valstybės funkcijoms;
- Bendros valstybės paslaugos;
- Gynyba;
- Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga;
- Aplinkos apsauga (Statistikos departamentas prie LRV 2009).

Ekonominė klasifikacija. Ekonominė klasifikacija apima išteklių paskirstymą įvairioms ekonominėms veikloms. Tokia klasifikacija atskleidžia tokius svarbius valstybės išlaidų elementus kaip vartojimo išlaidos ir valstybės investicijos. Trumpai tariant, tokia klasifikacija analizuoja bendrą valstybės transakcijų sumą ir fiksuoja valstybės įtaką, daromą kiekvienam ekonomikos sektoriui (Sudersanan ir kt. 2008).

Pagal LR Finansų ministro įsakymą valstybės išlaidos apima tokius elementus pagal ekonominę klasifikaciją:

- Darbo užmokestis ir socialinis draudimas;

- Prekių ir paslaugų naudojimas;
- Turto išlaidos (palūkanos ir nuoma);
- Subsidijos;
- Dotacijos;
- Įmokos į Europos Sąjungos biudžetą;
- Socialinės išmokos (pašalpos);
- Kitos išlaidos;
- Pervedamos ES finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšos (LR Finansų ministerija 2010).

Tačiau, analizuojant kryžminės klasifikacijos statistinius duomenis, pateiktus LR valstybės biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaitoje, buvo pastebėta, kad išlaidos pagal funkcinę klasifikaciją nesutampa su išlaidomis pagal ekonominę klasifikaciją, kadangi valstybės išlaidos pagal funkcijas apima minėtus ekonominės klasifikacijos elementus bei įtraukia *sandorius dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymą*. Kadangi minėtas elementas sudaro reikšmingą sumą, yra tikslinga jį įtraukti į valstybės išlaidų struktūros analizę.

Ekonominėje valstybės išlaidų klasifikacijoje yra išskiriamos trys pagrindinės išlaidų kategorijos:

- *einamosios išlaidos* (prekių ir paslaugų naudojimas, palūkanų išmokėjimas, subsidijos, socialinės išmokos);
- *kapitalo išlaidos* (valstybės rezervų sudarymas, žemės ir nematerialių aktyvų įsigijimas);
- *kredito išlaidos* (paskolų teikimai, akcijų dalies pirkimai) (Степанов, 2006).

Palyginus tokį skirstymą su LR Finansų ministerijos siūloma valstybės išlaidų ekonomine klasifikacija, pastebima, kad visi pagal LR Finansų ministerijos grupavimą išskirti valstybės išlaidų elementai (darbo užmokestis ir socialinis draudimas, prekių ir paslaugų naudojimas ir t.t.) gali būti priskirti pirmai paminėtai ekonominei valstybės išlaidų kategorijai - einamosioms išlaidoms. Prie kapitalo ir kredito išlaidų galima būtų priskirti sandorius dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymą. Norint šį elementą išskirti atskirai į kapitalo ir kredito išlaidas, reikėtų sandorius dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymą detalizuoti ir atrinkti duomenis rankiniu būdu, nes Lietuvos atveju šios dvi valstybės išlaidų ekonominės kategorijos yra apjungtos į vieną elementą. Tačiau toks valstybės išlaidų elementų (pagal Lietuvos reikalavimus) priskirimas minėtoms trimis ekonominėms išlaidų kategorijoms nėra visiškai teisingas, kadangi detalizuojant tam tikrus einamųjų išlaidų elementus (dotacijos, kitos išlaidos, pervedamos ES finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšos), pastebimos išlaidos, skirtos kapitalo formavimui. Taigi, norint tiksliai perskirstyti Lietuvos valstybės išlaidas pagal anksčiau aptartą ekonominį išlaidų grupavimą, reikėtų pasitelkti detalesnę išlaidų klasifikaciją ir viską perskaiciuoti rankiniu būdu.

Kadangi LR Finansų ministerijos siūlomas valstybės išlaidų ekonominis skirstymas nėra pripažintas tarptautinėje praktikoje, sudėtinga palyginti Lietuvos statistinius duomenis su užsienio šalimis. Unifikuota funkcinė valstybės išlaidų klasifikacija (COFOG) yra plačiai naudojama daugelyje užsienio valstybių jau nuo 1995 metų pagal Jungtinių Tautų rekomendacijas, tačiau

ekonominis valstybės išlaidų skirstymas skirtingose šalyse yra nevienodas. Kiekvienoje šalyje ekonominė valstybės išlaidų klasifikacija nustatoma atskirai, todėl atsiranda statistinių duomenų palyginimo sunkumai. Esant tokiai situacijai, šiame straipsnyje yra nagrinėjami tik Lietuvos duomenys ir nepasitelkiama užsienio šalių praktika.

Daugelyje šalių valstybės išlaidos pagal ekonominę klasifikaciją yra išskiriamos į dvi stambias kategorijas: einamosios ir kapitalo išlaidos. Einamosios išlaidos apima tris ekonominius išlaidų komponentus: prekių ir paslaugų naudojimas (apima darbo užmokesčio komponentą), palūkanų mokėjimai, subsidijos ir kitos socialinės išmokos. Kapitalo išlaidos apima neįvertintą kapitalo aktyvų (angl. – *fixed capital asset*), akcijų, žemės ir nematerialiojo turto įsigijimą bei paskolų suteikimą (Ministry of Finance. Republic of South Africa 2003).

Kryžminė arba ekonominė-funkcinė klasifikacija. Kryžminė klasifikacija parodo valstybės išlaidų pasiskirstymą ne tik pagal ekonomines grupes, bet ir pagal funkcijas. Pvz., išlaidos gydymo paslaugoms (funkcinis požymis) paskirstomos tarp tokių ekonominių grupių kaip einamosios išlaidos, kapitalo išlaidos, įvairios transferinės išmokos ir paskolos. Ir atvirkščiai, kryžminė klasifikacija parodo, kaip išlaidos, paskirtos konkrečiai ekonominei grupei (tarkime, kapitalo formavimui), yra paskirstomos tarp įvairių viešojo sektoriaus programų, tokių kaip švietimas, darbo sąlygų gerinimas, šeimos planavimas ir t.t. (Sudersanan ir kt. 2008).

Esant kryžminei klasifikacijai, valstybės išlaidos, suskirstytos pagal funkcinį požymį, gali būti analizuojamos, atsižvelgiant į jų ekonominį pobūdį, o valstybės išlaidos, suskirstytos pagal ekonominį požymį, gali būti analizuojamos, atsižvelgiant į jų atliekamas funkcijas. Šios dvi klasifikacijos papildo vieną kitą ir gali parodyti valstybės išlaidų pilną vaizdą (Sudersanan ir kt. 2008).

Ekonominė-funkcinė klasifikacija pateikia makroekonominę informaciją, kuri gali būti plačiai naudojama politikos formavimo lygmenyje. Tokia klasifikacija įgalina sprendimus priimančius asmenis apžvelgti valstybės išlaidų struktūrą iš įvairių pusių, analizuojant finansinių išteklių paskirstymą ir šio proceso poveikį ekonomikai. Tokia valstybės išlaidų klasifikacija yra labai naudinga, sudarant ilgalaikiam projektui skiriamų kiekvienais metais išlaidų planą ir įvertinant jau patirtas išlaidas (Economic and Statistical Adviser 2003).

Sunkumai, susiję su valstybės išlaidų analize. Ankstesniame šio straipsnio autorių moksliniame darbe buvo nagrinėjama, kad valstybės išlaidos pagal daromą įtaką šalies ekonominiam augimui skirstomos į produktyvias ir neproduktyvias, tačiau iškyla nemažai sunkumų, nustatant valstybės išlaidų produktyvumą bei atrandant neproduktyvių išlaidų elementus (IMF 1995).

Sudėtinga įvertinti viešojo sektoriaus efektyvumą, ypač tokių viešųjų gėrybių kaip viešoji tvarka ir visuomenės apsauga. Paprastai viešojo sektoriaus produkcija nėra skirta pardavimui (teikiama nemokamai) ir rinkoje nėra siūloma jokių privataus sektoriaus gamybos pakaitalų. Taip pat viešosios gėrybės (kalbama apie paslaugas) gali būti nematerialios ir nedalomos. Dažniausiai net nėra paprasta nustatyti patirtų sąnaudų, skirtų viešosioms gėrybėms teikti. Viešasis sektorius nesiekia pelno, jis naudoja ribotus

išteklis, bet nenustato kainos, kuri padengtų savikainą (IMF 1995).

Neproduktyvių valstybės išlaidų nustatymas yra sudėtingas procesas taip pat ir tada, kai išlaidų programa įvykdo daugiau, negu vieną tikslą, arba šios programos ekonominė esmė nėra tiesiogiai susijusi su jos pirminiu tikslu. Valstybės išlaidų programos gali turėti svarbų teigiamą išorinį poveikį privataus sektoriaus investicijoms, užimtumui ir gamybai. Tokiu būdu, vertinant išlaidų, skirtų įvairiems tikslams pasiekti, efektyvumą, būtina nustatyti kiekvieno tikslo vertę. Pvz., pasirenkant tarp išlaidų programų, skirtų gynybai ir plėtrai, reikia įvertinti nacionalinio saugumo ir ekonominio vystymosi santykinę vertes. Efektyvumo nustatymas sudėtingas dėl to, kad paklausa viešosioms gėrybėms bei įvairaus tipo rizikos nėra tinkamai prognozuojami. Tam tikros išlaidų programos, pvz., paskola su valstybės garantija, gali turėti nežymias pirmines išlaidas, bet gali sąlygoti reikšmingus nenumatytus išpareigojimus. Be to, dažniausiai prieinama valstybės išlaidų statistinė informacija nėra pakankama analizei. Pilnos ir laiku pateiktos informacijos trūkumas kliudo konkrečių išlaidų programų stebėjimui ir efektyvinimui (IMF 1995).

Todėl analizuojant valstybės išlaidų produktyvumą, būtų pravartu vadovautis ne tik funkcinę, bet ir ekonomine valstybės išlaidų klasifikacija. Tokiu būdu galima nustatyti tam tikrų valstybės išlaidų elementų daromą įtaką šalies ekonominiam augimui su didesniu patikimumu.

Ekonominių valstybės išlaidų elementų galimas poveikis šalies ekonominiam augimui

Ankstesniuose šio straipsnio autorių moksliniuose darbuose dėmesys buvo skiriamas tik funkcinę valstybės išlaidų analizei. Šiame straipsnyje į analizę įtraukiama ir ekonominė klasifikacija.

Valstybės išlaidų skirstymas į ekonomines kategorijas grindžiamas jų skirtingais ekonominiais poveikiais. Valstybės išlaidų elemento ekonominė esmė yra svarbi dėl keturių priežasčių:

- Ekonominė valstybės išlaidų elemento kategorija atskleidžia šio elemento poveikį kitiems ekonomikos sektoriams.
- Įgyvendinant valstybės politiką, yra kelios veiklos alternatyvos, kurios skiriasi pagal savo ekonominę prigimtį. Pvz., tiesiogiai teikiant sveikatos apsaugą karo veteranams per prekių ir paslaugų naudojimą, valstybės išlaidos yra kontroliuojamos griežčiau, negu teikiant jiems sveikatos apsaugą per socialines išmokas.
- Valstybės išlaidų elemento ekonominė kategorija lemia valstybės galimybę perleisti prekių ir paslaugų tiekimą privačiam sektoriui.
- Valstybės išlaidų elemento ekonominė kategorija lemia potencialių ir faktinių išlaidų kontrolės lygį (Dawson, Stan 1995).

Žemiau aptarsime LR valstybinių išlaidų, pagal ekonominę klasifikaciją, charakteristikas.

Darbo užmokestis ir socialinis draudimas. Valstybės išlaidų ekonominis elementas „darbo užmokestis ir socialinis draudimas“ reiškia valstybės indėlį į viešųjų gėrybių teikimą. Paprastai gausus darbo jėgos naudojimas viešajame sektoriuje laikomas neefektyviu išteklių

naudojimu. Augantis užimtumas viešajame sektoriuje laikomas neigiamu reiškiniu ne tik dėl to, kad ribinis darbo produktyvumas yra mažesnis, negu privačiame sektoriuje, bet dar ir todėl, kad papildomiems darbuotojams reikia papildomų išlaidų darbo patalpų didinimui, papildomų transporto priemonių įsigijimui, pagalbinių darbuotojų samdymui. Tačiau esant aukštam nedarbo lygiui šalyje, manoma, kad papildomų etatų kūrimas viešajame sektoriuje yra socialinės apsaugos priemonė. (IMF 1995).

Prekių ir paslaugų naudojimas. Pasak P.Hansson ir M.Henrekson (1994), atlikti tyrimai rodo, kad valstybės išlaidos prekių ir paslaugų naudojimui turi stiprų neigiamą poveikį šalies ekonominiam augimui, šis neigiamas ryšys yra ypač stiprus turtingesnėse, labiau išsivysčiusiose šalyse. Kiti išlaidų elementai neparodo tokio akivaizdaus neigiamo poveikio.

Darbo užmokestis ar prekių naudojimas? Pasak G.Ganelli (2005), pastovus užimtumo mažinimas viešajame sektoriuje mažina privatų vartojimą, tačiau derinant užimtumo mažinimą su mokesčių mažinimu, vartojimo sumažėjimas turėtų būti sušvelnintas. Jeigu panaudoti atsiradusias papildomas lėšas dėl darbo užmokesčio sumažinimo viešajame sektoriuje prekių ir paslaugų naudojimui padidinti, makroekonominio poveikio rezultatai yra dviprasmiški ir priklauso nuo pradinio darbo užmokesčio lygio viešajame sektoriuje.

Turto išlaidos. „Turto išlaidos“ apima finansų ministerijos sumokėtas palūkanas ir nuomos išlaidas, tačiau palūkanos turto išlaidose sudaro apie 99%, todėl šis valstybės išlaidų ekonominis elementas yra tiesiogiai susijęs su valstybės skolos problema. Anot S.Narayan (2006), įvairios ekonominės teorijos įvairiai traktuoja valstybės skolos poveikį šalies ekonominiam augimui, tačiau tyrimai rodo, kad egzistuoja neigiamas koreliacinis ryšys tarp valstybės skolos ir BVP augimo. Pasak A.Soumya (2009), didelis valstybės skolos ir BVP santykis reiškia, kad išlaidos palūkanų mokėjimams turėtų išaugti. Dėl išaugusių turto išlaidų (mokėtinų palūkanų augimas dėl skolos augimo) procentinė dalis išlaidų, skiriamų kapitalo išlaidoms, arba, kitaip tariant, investicijoms, turėtų sumažėti. Toks išlaidų struktūros pasikeitimas einamųjų išlaidų didėjimo linkme sąlygoja valstybės investicijų sumažėjimą, tokiu būdu mažėja kapitalo akumuliacija ir stabdomas ekonominis augimas.

Subsidijos ir dotacijos. Valstybės išlaidos privataus verslo paramai būna įvairių formų, tačiau paprastai tokia parama apibrėžiama kaip „subsidijos ir dotacijos“ arba tiesiog dotacijos (dotacijos, susijusios su pajamomis, ir dotacijos, susijusios su turtu). Šių dviejų valstybės paramos rūšių tikslas yra vienodas – pagalba verslo sektoriui, todėl jos visada yra analizuojamos kartu ar netgi tapatinamos.

- Subsidija – tai nemokama valstybės pagalba privačiai verslininkystei arba vartotojams. Teikiant pagalbą, siekiama pakeisti rinkos dalyvio (subsidijos gavėjo) elgesį: tikimasi prekių, paslaugų arba gamybos veiksnių kainų arba savikainos pasikeitimų. Subsidijos tikslas – skatinti arba, atvirkščiai, riboti tam tikrų prekių, paslaugų, gamybos veiksnių, gamybos, paklausos, pasiūlos, vartojimo, sunaudojimo apimtį. Valstybės pagalba gali būti įvairių formų:
- tiesioginės pinigų išmokos (subsidijos);
- netiesioginės subsidijos:

- lengvatinės paskolos su valstybės garantija;
- prekių, paslaugų teikimas žemesnėmis, negu rinkos kainomis;
- prekių, paslaugų pirkimas aukštesnėmis, negu rinkos kainomis;
- reglamentavimo normų sušvelninimas (Колосницына 2003).

Vienaip ar kitaip subsidijuojamas praktiškai visas verslas, tačiau gana dažnai yra taip, kad verslas iš valstybės gauna daugiau, negu duoda. Tam tikrais atvejais vieno pramonės šakų ir regionų finansavimas kitų pramonės šakų ir regionų sąskaita sąlygoja greitesnį subsidijų augimą, lyginant su valstybės mokesčių pajamų padidėjimu ir pageidaujamų kainų nustatymu subsidijuojamose pramonės šakose ir regionuose. Tokia situacija dažnai pastebima tokiuose verslo sektoriuose kaip žemės ūkis, komunalinis ūkis, gyvenamųjų namų statyba, viešasis transportas (Перепёлкин 2008).

Paprastai subsidijuojamos socialiniu požiūriu reikšmingos pramonės šakos (anksčiau minėti verslo sektoriai, pasižymintys tuo, kad iš valstybės gauna daugiau, negu jai duoda), nykstančios pramonės šakos ir regionai, pasižymintys aukštu nedarbo lygiu, mažomis pajamomis, prasta ekologine padėtimi (Перепёлкин 2008).

Tikrąją nacionalinės ekonomikos finansinės paramos apimtį nustatyti yra sudėtinga, nes paprastai tiesiogines subsidijas (pinigų išmokas) papildo netiesioginės subsidijos (mokesčių lengvatos, lengvatinės paskolos, valstybinės garantijos, vykdančios tarptautinę prekybą, muitai ir t.t.). Ar subsidijavimo teikiama nauda persveria patiriamas išlaidas, ar tinkamai yra parinkti finansavimo prioritetai, koks yra bendras subsidijavimo efektyvumas visos šalies ekonomikos požiūriu – vienareikšmių atsakymų į šiuos klausimus gauti yra nelengva. Netgi jeigu iškelti subsidijavimo tikslai yra pasiekti, tai jų gausa, vietos veiksnys bei silpnas suderinamumo laipsnis tarp subsidijavimo tikslų gali sąlygoti bendro teigiamo poveikio šalies ekonominiam augimui nebuvimą. Todėl dabartiniu metu daugelis valstybių vadovaujasi valstybinio išikišimo mažinimo principu, tokiu būdu šalies ekonomika vis labiau bus veikiamą vien tik rinkos veiksnių (Перепёлкин 2008).

Socialinės išmokos. Valstybės išlaidų ekonominis elementas „socialinės išmokos“ yra kitoks, negu valstybės išlaidos, skirtos prekių ir paslaugų naudojimui ar kapitalo formavimui. Socialinės išmokos yra tiesiog lėšų perskirstymas, todėl šis išlaidų elementas negali turėti teigiamo poveikio bendrojo vidaus produkto (BVP) augimui. Šis išlaidų elemento didinimas sąlygotų didesnių mokesčių surinkimą šalyje, o tai reiškia, kad didėja administravimo sąnaudos, todėl socialinės išmokos turi neigiamą poveikį šalies ekonominiam augimui (Sjöberg 2003).

Galima daryti išvadą, kad visi paminėti ekonominiai valstybės išlaidų elementai apibrėžiami kaip neigiamai veikiantys šalies ekonominį augimą, t.y. neproduktyvūs. Kadangi tokie valstybės išlaidų ekonominiai elementai kaip „išmokos į ES biudžetą“, „pervedamos ES finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšos“ yra patiriamos dėl politinių, o ne ekonominių priežasčių, atliekant analizę, laikysime juos neutraliais, t.y. nei produktyviais, nei neproduktyviais. Prie neutralių valstybės išlaidų ekonominių elementų taip pat priskirsime ir kitas išlaidas, kadangi jų ekonominį pobūdį neįmanoma nustatyti, nes jos

yra neapibrėžtos. Kapitalo išlaidos apibrėžiamos kaip teigiamai veikiančios šalies ekonominį augimą, t.y. produktyvios, todėl, atliekant analizę, vieninteliu produktyvių išlaidų elementu yra laikomi „sandoriai dėl

materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių išipareigojimų vykdymas“. Ši informacija vaizdžiai matoma 1 lentelėje.

1 lentelė. Produktivos, neutralios ir neproduktyvios valstybės išlaidos pagal ekonominę klasifikaciją

Valstybės išlaidų elementas	Produktyvios išlaidos	Neutralios išlaidos	Neproduktyvios išlaidos
<i>Darbo užmokestis ir socialini draudimas</i>			+
<i>Prekių ir paslaugų naudojimas</i>			+
<i>Turto išlaidos</i>			+
<i>Subsidijos</i>			+
<i>Dotacijos</i>			+
<i>Įmokos į ES biudžetą</i>		+	
<i>Socialinės išmokos</i>			+
<i>Kitos išlaidos</i>		+	
<i>Pervedamos ES finansinės paramos ...</i>		+	
<i>Sandoriai dėl mater. ir nemater. turto ir ...</i>	+		

Funkcinių valstybės išlaidų elementų ekonominės struktūros analizė

Ankstesniame šio straipsnio autorių moksliniame darbe, visos valstybės išlaidos pagal funkcinę

klasifikaciją buvo išskirstytos į produktyvias ir neproduktyvias pagal daromą įtaką šalies ekonominiam augimui.

2 lentelė. Produktivos ir neproduktyvios valstybės išlaidos pagal funkcinę klasifikaciją

Valstybės išlaidų elementas		Produktyvios išlaidos	Neproduktyvios išlaidos
Ekonomika	<i>Ekonomika</i>	+	
	<i>Būstas ir komunalinis ūkis</i>	+	
Socialinė sfera	<i>Švietimas</i>	+	
	<i>Sveikatos apsauga</i>	+	
	<i>Socialinė apsauga</i>		+
	<i>Poilsis, kultūra ir religija</i>		+
	<i>Bendros valstybės funkcijos</i>		+
Kitos valstybės funkcijos	<i>Gynyba</i>	+	
	<i>Viešojoji tvarka ir visuomeninė apsauga</i>	+	
	<i>Aplinkos apsauga</i>	+	

Reikėtų išanalizuoti teoriškai produktyvių ir neproduktyvių funkcinį valstybės išlaidų elementų struktūrą pagal ekonominį požymį, išskaidant kiekvieną funkcinį elementą į produktyvius, neproduktyvius ir neutralius ekonominius komponentus. Pvz., funkcinis valstybės išlaidų elementas „socialinė apsauga“ yra laikomas neproduktyviu, tačiau reikėtų išanalizuoti jo struktūrą ekonominiu požiūriu, kad galima būtų nustatyti jo neproduktyvumo lygį. Kaip buvo minėta anksčiau, ekonominis valstybės išlaidų elementas „socialinės išmokos“ negali turėti teigiamo poveikio šalies ekonominiam augimui, todėl galima sakyti, kad šis ekonominis išlaidų elementas yra neproduktyvus, tačiau mes negalime pasakyti, koks yra konkretus neproduktyvumo lygis. Šiam lygiui nustatyti, pasitelksime statistinius duomenis.

Analizuojant funkcinio elemento „socialinė apsauga“ struktūrą pagal ekonominį požymį 2009 metais, buvo nustatyta, kad ekonominis išlaidų elementas „socialinės išmokos“ sudaro daugiau, negu tris ketvirtadalius visų išlaidų „socialinės apsaugos“ elemente. Išanalizavus socialinių išmokų pasiskirstymą pagal jų suteikimo būdą (pinigais ar natūra), pastebima, kad socialinės išmokos pinigais sudaro apie 95% visų socialinių išmokų.

Analizuojant funkcinio elemento „poilsis, kultūra ir religija“ struktūrą pagal ekonominį požymį 2009 metais, pastebima, kad po 30% sudaro ekonominiai išlaidų elementai „darbo užmokestis ir socialinis draudimas“ bei „prekių ir paslaugų naudojimas“. Pažymėtina, kad gana didelę dalį funkcinio elemento struktūroje sudaro kapitalo išlaidos (sandoriai dėl turto). Tačiau abiejų kelia žymus procentas kitų neapibrėžiamų išlaidų.

Analizuojant funkcinio elemento „bendros valstybės paslaugos“ struktūrą pagal ekonominį požymį 2009 metais, pastebima, kad virš 50% šio elemento išlaidų sudaro dotacijos. Gan žymią procentinę dalį sudaro turto išlaidos – apie 15%. Pažymėtina, kad politiniai sprendimai sąlygoja žymias išlaidas – apie 17% sudaro įmokos į ES biudžetą.

Atlikus, minėtų funkcinį valstybės išlaidų ekonominės struktūros apžvalgą, pagaliau galime nustatyti šių funkcinį valstybės išlaidų elementų neproduktyvumo lygius.

3 lentelė. Neproduktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų neproduktyvumo lygiai

<i>Ekonominio produktyvumo struktūra</i>	Bendros valstybės paslaugos	Poilsis, kultūra ir religija	Socialinė apsauga
<i>Neproduktyvios išlaidos</i>	79,44%	67,92%	87,23%
<i>Neutralios išlaidos</i>	19,41%	13,23%	12,36%
<i>Produktyvios išlaidos</i>	1,14%	18,86%	0,40%

Remiantis pateiktos lentelės duomenimis, galime teigti, jog iš šių trijų neproduktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų labiausiai neproduktyvi yra socialinė apsauga, nes jos neproduktyvumo lygis yra aukščiausias – 87%, antroje vietoje pagal neproduktyvumą yra bendros valstybės paslaugos – 79%, mažiausią neproduktyvumo lygį turi neproduktyvus funkcinis valstybės išlaidų elementas – poilsis, kultūra ir religija.

4 lentelė. Produktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygiai

Funkciniai elementai	<i>Ekonominio produktyvumo struktūra</i>		
	<i>Neproduktyvios išlaidos</i>	<i>Neutralios išlaidos</i>	<i>Produktyvios išlaidos</i>
Gyvyba	87,48%	0,16%	12,36%
Viešojo tvarka ir visuomenės apsauga	89,99%	5,09%	4,91%
Ekonomika	24,84%	67,93%	7,22%
Aplinkos apsauga	14,27%	84,87%	0,86%
Būstas ir komunalinis ūkis	0,38%	99,62%	0,00%
Sveikatos apsauga	11,70%	85,53%	2,76%
Švietimas	83,83%	11,09%	5,08%

Remiantis pateiktos lentelės duomenimis, galime teigti, jog vertinant funkcinius valstybės išlaidų elementus tik pagal produktyvias ekonomines išlaidas (neįtraukiant neutralių išlaidų), teoriškai produktyvūs funkciniai valstybės išlaidų elementai nėra tokie jau produktyvūs, nes jų produktyvumo lygiai net nesiekia 15%. Galima pastebėti, kad produktyviausias funkcinis valstybės išlaidų elementas pagal ekonominę struktūrą yra teoriškai neproduktyvus funkcinis elementas „poilsis, kultūra ir religija“, nes jo produktyvumo lygis yra aukščiausias – apie 19% (žr. 3 lentelę).

Tačiau, jeigu darytume prielaidą, jog produktyvumo lygis susideda iš produktyvių ir neutralių išlaidų, susidaro visai kitoks įspūdis. Tuomet produktyviausiais išlaidų elementais galima įvardinti tokius elementus kaip „būstas ir komunalinis ūkis“, „sveikatos apsauga“, „aplinkos apsauga“ ir „ekonomika“. Šių elementų produktyvumo lygiai yra apie 75% ir daugiau. Tačiau pastebima, kad didžiausią produktyvumo lygių procentinę dalį sudaro būtent neutraliosios išlaidos, kurias nulemia tokie politiniai veiksniai kaip įstojimas į ES. Taigi, galima daryti išvadą, kad toks politinis žingsnis Lietuvai buvo naudingas.

Pastebima, kad tokie teoriškai produktyvūs funkciniai valstybės išlaidų elementai kaip „gyvyba“, „viešojo tvarka ir visuomenės apsauga“ bei „švietimas“ kelia abejonių, nes jų ekonominėje struktūroje virš 80% sudaro neproduktyvios ekonominės išlaidos. Ankstesniame moksliniame darbe buvo nustatyti statistiniai koreliaciniai ryšiai tarp funkcinių valstybės išlaidų elementų ir bendrojo vidaus produkto pokyčių. Buvo nustatyta, kad neigiamai BVP augimą veikia būtent tokie funkciniai elementai kaip „viešojo tvarka ir visuomenės apsauga“ bei „švietimas“. Išnagrinėjus šių valstybės išlaidų ekonominę struktūrą, galima suprasti, kodėl buvo pastebėtas toks

Nustačius neproduktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų neproduktyvumo lygius, galima apžvelgti ir teoriškai produktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų ekonominę struktūrą. Tokiu būdu galima būtų padaryti išvadą, ar teoriškai produktyvios valstybės išlaidos tikrai yra produktyvios.

neigiamas statistinis ryšys tarp šių elementų pokyčių ir BVP augimo. Teoriškai produktyvūs funkciniai valstybės išlaidų elementai nėra faktiškai produktyvūs dėl prasto valstybės išlaidų valdymo, t.y. šių funkcinių elementų yra netinkama ekonominė struktūra, paaiškinanti, kodėl teoriškai produktyvūs valstybės išlaidų elementai faktiškai nėra produktyvūs.

Tačiau, kalbant apie funkcinių valstybės išlaidų elementą „gyvyba“, negalima padaryti konkrečių išvadų. Ankstesniame moksliniame darbe buvo nustatytas teigiamas ryšys tarp BVP augimo ir išlaidų, skiriamų gyvybai, pokyčio. Bet šio elemento struktūroje žymią dalį sudaro neproduktyvios ekonominės išlaidos, tačiau, palyginus su kitais funkciniais elementais, „gyvybos“ elemento struktūroje yra nemažai produktyvių kapitalo išlaidų.

Kadangi Lietuvoje kryžminė valstybės išlaidų klasifikacija pradėta taikyti tik nuo 2009 metų, negalima paanalizuoti valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygių kaitos per tam tikrą laiko periodą, tačiau ateityje tai būtų įdomiu analizės objektu.

Išvados

Funkcinė valstybės išlaidų klasifikacija parodo finansinių išteklių panaudojimą skirtingiems valstybės tikslams pasiekti. Ekonominė klasifikacija parodo šių finansinių išteklių panaudojimą pagal ekonomines grupes. Valstybės išlaidos gali būti nagrinėjamos atskirai pagal funkcinę arba atskirai pagal ekonominę klasifikaciją, tačiau efektyviausiai valstybės išlaidos yra analizuojamos pagal kryžminę (ekonominę-funkcinę) klasifikaciją. Ši klasifikacija parodo funkcinių valstybės išlaidų elementų ekonominę struktūrą ir ekonominių valstybės išlaidų funkcinę struktūrą.

Tokie ekonominiai valstybės išlaidų elementai kaip „darbo užmokestis ir socialinis draudimas“, „prekių ir paslaugų naudojimas“, „turto išlaidos“, „subsидijos“, „dotacijos“ ir „socialinės išmokos“ laikomi neproduktyviais, t.y. jie gali neigiamai veikti šalies ekonominį augimą. „Įmokos į ES biudžetą“, „pervedamos ES finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšos“ bei „kitos išlaidos“ yra laikomi neutraliais išlaidų elementais, nes jas nulemia ne ekonominiai, o politiniai veiksniai, o kitos išlaidos tiesiog yra neapibrėžtos. „Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas“ yra vienintelis produktyvus ekonominis išlaidų elementas, nes jis yra laikomas kapitalo išlaidomis, kurios paprastai teigiamai veikia BVP augimą.

Analizuojant neproduktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų neproduktyvumo lygius, buvo pastebėta, kad labiausiai neproduktyvūs pagal eilę yra tokie funkciniai elementai kaip „socialinė apsauga“, „bendros valstybės paslaugos“ bei „poilsis, kultūra ir religija“. Analizuojant produktyvių funkcinių valstybės išlaidų elementų produktyvumo lygius, buvo pastebėta, kad jie nėra labai produktyvūs, jeigu vertinti tik pagal produktyvias išlaidas. Prie produktyvių išlaidų pridedant neutralias, produktyviausiais tampa tokie elementai kaip „būstas ir komunalinis ūkis“, „sveikatos apsauga“, „aplinkos apsauga“ bei „ekonomika“. „Gynyba“, „viešojo tvarka ir visuomenės apsauga“ bei „švietimas“ pasižymi dideliais neproduktyvumo lygiais, nors teoriškai šios išlaidos yra laikomos produktyviomis. Ankstesniame moksliniame darbe buvo nustatyta, kad „viešojo tvarka“ ir „švietimas“ turi neigiamą poveikį BVP augimui. Nustačius šių elementų produktyvumo lygius, tapo aiškiau, kodėl taip yra.

Literatūra

- Dawson, J. E., Stan, P. (1995). Profiling Public Expenditures. *RAND Research Briefs*. [Žiūrėta balandžio 11 d., 2010], <http://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB2500/index1.html>.
- Economic and Statistical Adviser Planning Department. (2003). An Economic and Functional Classification of the Haryana Government Budget 2002-2003. Publication No. 734. [Žiūrėta balandžio 9 d., 2010], <<http://esaharyana.gov.in/Data/An%20Economic%20and%20Functional%20Classification%20of%20the%20Budgets%20of%20Municipal%20Committees/2002-03.pdf>>.
- Ferreiro, J., Garcia-Del-Valle, T.M., Gomez, C. (2009). Is the composition of public expenditures converging in EMU countries. *Journal of Post Keynesian Economics*, 31(3), 459-484. [Žiūrėta kovo 8 d., 2010], <<http://web.ebscohost.com/bsi/pdf?vid=1&hid=6&sid=ee9722f1-bf7c-4550-8dfd-f1a760f5d288%40sessionmgr14>>.
- Fiscal Affairs Department of International Monetary Fund. (1995). Unproductive Public Expenditures. A Pragmatic Approach to Policy Analysis. Pamphlet Series No. 48. [Žiūrėta balandžio 10 d., 2010], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/pam/pam48/pam48.pdf>>.
- Ganelli, G. (2005). The International Effects of Government Spending Composition. IMF Working Paper WP/05/4. [Žiūrėta balandžio 17 d., 2010], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0504.pdf>>.
- Gray, C. (2007). Fiscal Policy and Economic Growth in Europe and Central Asia: An Overview. Fiscal Policy and Economic Growth: Lessons for Eastern Europe and Central Asia. [Žiūrėta kovo 10 d., 2010], <http://siteresources.worldbank.org/INTECA/Resources/257896-1182288383968/FiscalPolicy&EconomicGrowthinECA_Overview.pdf>.
- Hansson, P., Henrekson, M. (1994). A new framework for testing the effect of government spending on growth and productivity. *Public Choice*, 81(3-4), 381-401. [Žiūrėta balandžio 17 d., 2010], <<http://www.springerlink.com/content/k1023tt261057216/fulltext.pdf>>.
- LR Finansų ministerija. (2010). LR finansų ministro įsakymas dėl finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymo nr. 1K-184 „Dėl LR valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“ pakeitimo Nr. 1K-085. Vilnius: 2010 m. kovo 26 d. [Žiūrėta balandžio 10 d., 2010], <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=368236&p_query=&p_tr2=>>.
- LR Finansų ministerija. (2010). LR valstybės biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo 2009m. gruodžio 31d. ataskaita (pagal valstybės funkcijas ir ekonominę klasifikaciją). Vilnius. [Žiūrėta balandžio 10 d., 2010], <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Biudžeto_vykdyimo_a_pyskaitos/Apyskaitos2006/F8.pdf>.
- Ministry of Finance (Republic of South Africa). (2003). Government accounts. National Budget Review. [Žiūrėta balandžio 16 d., 2010], <<http://www.finance.gov.za/documents/national%20budget/2003/review/Annexure%20D.pdf>>.
- Mitchell, D.J. (2005). The Impact of Government Spending on Economic Growth. *Executive Summary Background*, no. 1831, 1-18. [Žiūrėta kovo 8 d., 2010], <http://www.heritage.org/research/budget/upload/bg_1831.pdf>.
- Narayan, S. (2006). Trade-off between government deficit and expenditure on social infrastructure. *ISAS Insights*, no. 13. [Žiūrėta balandžio 17 d., 2010], <http://se1.isn.ch/serviceengine/Files/ISN/23841/ipublicationndocument_singledocument/EEE09004-7B41-4B65-81F3-059FCEf3D56A/en/14.pdf>.
- Nuță, A.C. (2008). The incidence of public spending on economic growth. *Euro Economica*, 20(1), 65-68. [Žiūrėta kovo 9 d., 2010], <http://www.euroeconomica-danubius.ro/EUROECONOMICA_FINAL/arhiva/8.nuta_a.pdf>.
- Potter, B.H., Diamond, J. (1999). Guidelines for Public Expenditure Management. International Monetary Fund. [Žiūrėta balandžio 9 d., 2010], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/expend/guide2.htm>>.
- Sjöberg, P. (2003). Government Expenditures: Effect on Economic Growth. The Case of Sweden 1960-2001. Lulea University of Technology. [Žiūrėta balandžio 17 d., 2010], <<http://epubl.luth.se/1404-5508/2003/130/LTU-SHU-EX-03130-SE.pdf>>.
- Soumya, A. (2009). Is Chronic Fiscal Deficit Harmful to Growth. *ICRIER Macro perspectives and updates*. [Žiūrėta balandžio 17 d., 2010], <<http://www.icrier.org/page.asp?MenuID=699&SubCatId=700&SubSubCatId=707>>.
- Statistikos departamentas prie LRV. (2009). Lietuvos statistikos metraštis 2009. [Žiūrėta vasario 23 d., 2010], <http://www.stat.gov.lt/uploads/metraštis/LSM_2009.pdf>.
- Sudersanan, C.N., Chawla, K.L., Chawla Umamedury, A.S., Rao, G.S., Kamra, S.P. (2008). Classification of Government Expenditure. Block-3: Budgeting and Budgetary Systems – II. [Žiūrėta kovo 16 d., 2010], <<http://www.egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/25358/1/Unit-9.pdf>>.

- Греков, И. (2009). Об оптимальной структуре государственных расходов. *Управление общественными и экономическими системами*, 13(1), 1-33. [Žiūrėta vasario 13 d., 2010], <http://www.bali.osu.ru/umc/arhiv/2009/1/grekov_1.pdf>.
- Колосницына, М. (2003). Экономика общественного сектора: государственные расходы. *Экономический журнал ВШЭ*, 7(2), 231-257. [Žiūrėta balandžio 3 d., 2010], <http://www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2004/08/26/00010174423/07_02_05.pdf>.
- Перепёлкин, В. (2008). Эволюция субсидий как инструмента проведения структурной политики в странах Европейского союза. *Журнал международного права и международных отношений*, no.3. [Žiūrėta balandžio 17 d., 2010], <http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=1436&Itemid=215>.
- Степанов, В. (2006). Статистика государственных финансов, налогов и бюджета, денежного обращения и кредита. Статистика: Часть 2. Московский институт экономики, менеджмента и права. [Žiūrėta balandžio 15 d., 2010], <http://e-college.ru/xbooks/xbook056/book/index/index.html?part=007*page.htm>.

THE IMPACT OF ECONOMIC COMPOSITION OF FUNCTIONAL PUBLIC EXPENDITURES COMPONENTS ON THE ECONOMIC GROWTH

Summary

This paper analyses the importance of public expenditures classification not only by functions, but also by economic categories. Other research papers analyse the importance of public expenditures volume on the economic growth. Recently, the composition of public expenditures has become the focus of attention. However, most scientists consider only functional classification of public expenditures, conducting the analysis of the public expenditures composition. The novelty of this paper might come in view through the analysis of the public expenditures composition as we use not only functional, but also economic classification.

According to the functional public expenditures classification, productive and non-productive expenditures are distinguished. Productive public expenditures are those that

might stimulate the economic growth. The problem is that productivity levels of functional components of public expenditures are not examined. The statement, saying that some functional component of public expenditures is non-productive, is very abstract.

The measurement of non-productivity level of some non-productive functional component of public expenditures would give us more thorough information. The aim of this paper is to evaluate the productivity levels of functional components of public expenditures according to the economic classification.

Analysing other research papers, it was determined that such economic components of public expenditures as “wages and social insurance”, “usage of goods and services”, “asset cost”, “subsidies”, “grants” and “social benefits” are non-productive, that is, those components might have the negative impact on the economic growth. “Contribution to European Union budget”, “Financial support and general sponsorship, transferred to EU” and “other expenditures” are determined to be neutral as their nature is of political, not economic, decisions. Other expenditures simply can not be defined. “Transactions concerning tangible and intangible assets and the implementation of financial liabilities” is the only productive economic component of public expenditures as this component is determined to be capital expenditures that naturally have positive impact on the economic growth.

Analysing non-productivity levels of non-productive functional public expenditures components, it was noticed that the most non-productive functional components are “social protection”, then “general public services” and then “recreation, culture and religion”. Analysing productivity levels of productive functional components of public expenditures, it was noticed that they are not so productive if we consider only productive economic expenditures. If we assume that productivity level consists of productive and neutral expenditures, then the most productive functional components are “housing and community amenities”, then “health”, then “environmental protection” and then “economic affairs”. “Defence”, “public order and safety” and “education” have high non-productivity levels, however, theoretically they are determined to be productive. In our previous research paper we found out that “public order and safety” and “education” have negative impact on GDP growth. As we measured productivity levels of these functional components, it is more obviously why such negative statistical relation was found.

KEYWORDS: public expenditures, functional classification, economic classification, productive expenditures, non-productive expenditures, economic growth.

Gerda Žigienė. Mokslinis laipsnis – vadybos mokslų daktarė. Darbovietė – Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Finansų ir apskaitos katedros docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: viešojo ekonomika, viešieji finansai, įmonių finansai. Adresas: Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas. Tel. 8 37 422 926. El. paštas zigiene@vukhf.lt.

Anastasija Liubimova. Mokslinis laipsnis – ekonomikos bakalaurė. Adresas: Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas. 8 676 26267. El. paštas anastasija.liubimova@gmail.com.